

HPC ZETTEN

PESTPROTOCOL

HPC Zetten

www.hpc-zetten.nl

Inhoudsopgave

1. Inleiding	2
2. Pesten	3
Wanneer is het plagen en wanneer wordt het pesten?	3
Wat is plagen?	
Wat is pesten?	
Hoe wordt er gepest?	
De gepeste leerling	4
Wat zijn mogelijke signalen van gepest worden?	4
De pester	4
De meelopers en andere leerlingen	5
3. Het pestprotocol	6
Uitgangspunten	6
Een vijfsporenaanpak	6
Preventieve maatregelen	6
4. De aanpak na een melding van pesten	7
Bijlagen:	
Bijlage I: Leidraad voor een gesprek met de gepeste leerling	9
Bijlage II: Leidraad voor een gesprek met een leerling die pest	9

1. Inleiding

Dit is het pestprotocol van HPC Zetten. Het bevat zowel richtlijnen bij geconstateerd pestgedrag, als ook voorwaarden en activiteiten die pesten moeten kunnen voorkomen. Alle goede voornemens van een school om pesten geen plek op school te geven, staan en vallen met de signalering en/of melding van pestgedrag. Vaak schiet juist het signaleren en/of melden tekort, zodat een leerling met zijn problemen alleen blijft staan.

Dit protocol is erop gericht om iedereen die betrokken is bij het HPC, alle volwassenen en alle leerlingen, op de hoogte te brengen hoe er gehandeld wordt, wanneer er gepest wordt. En ervoor te zorgen een zo veilig mogelijk schoolklimaat te scheppen. Het heeft als belangrijkste doel het vertrouwen van allen te winnen op een gebied waar nog te vaak wantrouwen overheerst. Door het protocol te volgen ontstaat een samenwerking tussen docent, pester, gepeste, overige klasgenoten en ouders.

Pesten is altijd onacceptabel en vraagt om een duidelijke en krachtige reactie vanuit de school, in samenwerking met de ouders. De grote vraag is hoe dat het beste kan en vooral ook hoe we dat het beste kunnen aanpakken.

2. Pesten

Wanneer is het plagen en wanneer wordt het pesten?

Wat is plagen?

Plagen gebeurt vaak spontaan, het duurt niet lang en is onregelmatig. Bij plagen ben je gelijk aan elkaar; er is geen machtsverhouding. De rollen liggen niet vast: de ene keer plaagt de één, de andere keer plaagt de ander. Plagen gebeurt zonder kwade bijbedoelingen en is daarom vaak leuk, plezierig en grappig.

Wat is pesten?

We spreken van pestgedrag als **dezelfde leerling regelmatig en systematisch vervelend benaderd wordt**. Bij pesten ben je niet gelijk aan elkaar. De pester heeft geen positieve bedoelingen; wil pijn doen, vernielen of kwetsen. Pesten is een vorm van geweld en daarmee grensoverschrijdend en zeer bedreigend.

Over de redenen waarom mensen zich agressief gedragen, bestaan allerlei theorieën. Volgens de ene theorie is geweld een onontkoombaar verschijnsel, dat op zijn best op een acceptabele wijze kan worden gekanaliseerd. Volgens een andere theorie komt geweld voort uit frustratie en kan dit worden voorkomen door ontevredenheid weg te nemen, de agressie-opwekkende omgeving om te vormen en reflectie op het gedrag te stimuleren.

Een klimaat waarin gepest wordt, tast iedereen aan. In een klas waar gepest wordt, kunnen alle leerlingen slachtoffer worden. Pestgedrag moet dan ook door iedereen serieus worden genomen. Het lastige is dat veel pestgedrag zich in het verborgene afspeelt, zodat het moeilijk is om er greep op te krijgen. En zelfs als het pestgedrag wordt opgemerkt, weten mensen niet altijd hoe ze ermee om kunnen gaan.

Docenten en onderwijsondersteunend personeel hebben echter een taak, samen met de ouders en de leerlingen, bij het tegengaan van pesten.

Leerlingen moeten weten dat ze hulp kunnen krijgen van volwassenen in de school en hierom durven vragen. Volwassenen dienen oog te hebben voor de signalen van leerlingen. Ze dienen interesse te tonen en te luisteren naar wat de leerlingen te vertellen hebben.

Voor mentoren betekent het dat ze groepsgesprekken houden, aandacht hebben voor de groeps sfeer en het functioneren van individuele leerlingen in de groep. Ze maken afspraken met de klas en zorgen ervoor dat deze afspraken nagekomen worden.

Hoe wordt er gepest?

Met woorden: vernederen, belachelijk maken schelden, dreigen met bijnamen aanspreken gemene briefjes, e-mailtjes, sms'jes, via digitale middelen.

Lichamelijk: trekken aan kleding, duwen en sjorren schoppen en slaan, krabben en aan haren trekken, wapengebruik.

Achtervolgen: opjagen en achterna lopen, in de val laten lopen, klem zetten of rijden opsluiten.

Uitsluiting: doodzwijgen en negeren, uitsluiten van feestjes, groepsopdrachten.

Stelen en vernielen: afpakken van kledingstukken, schooltas, schoolspullen, kliederen op boeken, fiets beschadigen en/of banden kapot steken.

Afpersing: dwingen om geld of spullen af te geven, anderszins afdwingen om iets voor de pester te doen.

Digitaal: via sociale media, mail, hacken.

De gepeste leerling

Gepest worden kan iedereen overkomen. Een kind dat wordt gepest, praat er thuis niet altijd over. Redenen hiervoor kunnen zijn:

- schaamte
- angst dat de ouders met de school of met de pester gaan praten en dat het pesten dan nog erger wordt
- het probleem lijkt onoplosbaar
- het idee dat het niet mag klikken

Wat zijn mogelijke signalen van leerlingen die gepest worden?

- Niet meer naar school willen
- Niet meer over school vertellen thuis
- Nooit meer andere kinderen mee naar huis nemen of bij anderen gevraagd worden
- Slechtere resultaten op school dan vroeger
- Regelmatig spullen kwijt zijn of met kapotte spullen thuiskomen
- Regelmatig hoofdpijn of buikpijn hebben
- Blauwe plekken hebben op ongewone plaatsen
- Niet willen slapen, vaker wakker worden, bedplassen, nachtmerries hebben
- De verjaardag niet willen vieren
- Niet buiten willen spelen
- Niet alleen een boodschap durven doen
- Niet meer naar een bepaalde club of vereniging willen gaan
- Bepaalde kleren niet meer willen dragen
- Thuis prikkelbaar, boos of verdrietig zijn
- Zelf blessures scheppen om niet naar school te hoeven
- Opvallende gedragsverandering

De pester

Pesters zijn vaak de fysiek en/of verbaal sterkeren in hun groep. Zij zijn of lijken populair, maar zijn dat uiteindelijk niet. Ze dwingen hun populariteit af door stoer en onkwetsbaar gedrag. Van binnen zijn ze vaak onzeker en proberen ze zichzelf groter te maken door een ander kleiner te maken.

Pesters krijgen vaak andere kinderen mee, want wie meedoet, loopt zelf de minste kans om slachtoffer te worden. Doorgaans voelen pesters zich niet schuldig, want zij vinden dat het slachtoffer erom "vraagt".

Pestgedrag kan een aantal dieperliggende oorzaken hebben:

- Zelf vroeger gepest.
- Een problematische thuissituatie.
- Een vaak gevoelde anonimiteit (ik besta niet); als een pester zich verloren voelt binnen een grote groep, kan hij zich belangrijker maken door een ander omlaag te drukken.
- Het moeten spelen van een niet-passende rol.
- Een voortdurende strijd om de macht in de klas.
- Een niet-democratisch leefmilieu binnen de school; een docent is autoritair en laat op een onprettige wijze blijken dat hij/zij de baas is. Dergelijke spanningen kunnen op een zondebok worden afgereageerd.
- Een gevoel van incompetentie op school (slechte cijfers of een laag niveau).
- Een zwak gevoel van autonomie (te weinig zelfstandigheid en verantwoordelijkheid).

De meelopers en andere leerlingen

Meelopers zijn leerlingen die meedoen met het pesten. Dit gebeurt meestal uit angst om zelf in de slachtofferrol terecht te komen, maar het kan ook zo zijn dat meelopers stoer gedrag wel interessant vinden en dat ze denken in populariteit mee te liften met de pester. Verder kunnen leerlingen meelopen uit angst vrienden of vriendinnen te verliezen.

Een groep leerlingen houdt zich afzijdig als er wordt gepest. Ze kunnen zich wel schuldig voelen over het feit dat ze niet in de bres springen voor het slachtoffer of geen hulp inschakelen.

3. Het pestprotocol

In het pestprotocol is vastgelegd dat we pestgedrag op school niet accepteren en volgens een vooraf bepaalde handelwijze gaan aanpakken.

Uitgangspunten

Een dergelijk protocol kan alleen functioneren als aan bepaalde voorwaarden is voldaan:

1. Pesten moet als een probleem worden gezien door alle direct betrokken partijen: docenten, onderwijsondersteunend personeel, ouders en leerlingen.
2. De school is actief in het scheppen van een veilig en pedagogisch verantwoord klimaat waarbinnen pesten als onacceptabel gedrag wordt ervaren.
3. Docenten en onderwijsondersteunend personeel moeten pesten kunnen signaleren en vervolgens duidelijk stelling nemen tegen het pesten.
4. De school dient te beschikken over een directe aanpak wanneer het pesten de kop opsteekt (het pestprotocol).
5. De school verzorgt op pestpreventie gerichte (les)activiteiten.

Een vijfsporenaanpak

Deze aanpak houdt in:

1. De algemene verantwoordelijkheid van de school

De school zorgt dat de directie, de mentoren, de docenten en het onderwijsondersteunend personeel voldoende informatie hebben over het pesten in het algemeen en het aanpakken van pesten.

De school werkt aan een goed beleid rond pesten, zodat de veiligheid van leerlingen binnen de school zo optimaal mogelijk is.

2. Het bieden van steun aan de leerling die gepest wordt

Het probleem wordt serieus genomen.

Er wordt uitgezocht wat er precies gebeurt.

Er wordt overlegd over mogelijke oplossingen. Er wordt hulp aangeboden.

3. Het bieden van steun aan de pester

De leerling wordt geconfronteerd met zijn gedrag en de gevolgen daarvan. De achterliggende oorzaken worden achterhaald.

Er wordt hulp aangeboden.

4. Het betrekken van de meelopers en andere leerlingen bij het probleem

Het pesten en de rol van deze leerlingen wordt besproken met deze leerlingen.

Er wordt gesproken over mogelijke oplossingen en wat deze leerlingen kunnen bijdragen aan een verbetering van de situatie. Hier wordt in de toekomst op terug gekomen.

5. Het bieden van steun aan de ouders

Ouders die zich zorgen maken over pesten worden serieus genomen. De school werkt samen met de ouders om het pesten aan te pakken.

De school geeft adviezen aan de ouders in het omgaan met hun gepeste of pestende kind. De school verwijst de ouders zo nodig naar deskundige hulpverleners.

Preventieve maatregelen

1. Elke mentor/klassendocent bespreekt aan het begin van het schooljaar de algemene afspraken en regels in de klas. Het onderling plagen en pesten wordt hierbij genoemd. Ook wordt duidelijk gesteld dat pesten altijd gemeld moet worden en niet als klikken, maar als hulp bieden of vragen wordt beschouwd. Hierbij worden de rol van de pester, de gepeste leerling, de meelopers en de andere leerlingen benoemd.
2. Indien een mentor/klassendocent of docent daartoe aanleiding ziet, besteedt hij/zij expliciet aandacht aan pestgedrag in een groepsgesprek.

4. De aanpak na een melding

Het HPC maakt veel werk van de bestrijding van pesten omdat we met zijn allen vinden dat veiligheid en goede sfeer behoren tot de kernwaarden van onze school. Dáár hebben we voor gekozen en als die kernwaarden in het gedrang komen, dan vraagt dat om een vertaling in concrete acties.

Bij een doeltreffende aanpak van pesten - een complex probleem - is samenwerking cruciaal. Deze notitie regelt die samenwerking: het bevat een aantal afspraken om iets gezamenlijk op te lossen.

(Aan de basis hiervan ligt het zgn. Nationaal Onderwijs Protocol tegen Pesten (Almere 1994), ontwikkeld door een aantal ouderverenigingen, samen met deskundigen op het gebied van pestgedrag. Ook onze eigen ervaringen met de aanpak van pesten op het HPC gedurende een aantal jaren zijn in onze aanpak verwerkt).

Een wezenlijk uitgangspunt bij de bestrijding van pesten is dat het slachtoffer nooit zelf de schuld mag worden gegeven van het pesten. Dit "blaming the victim" gebeurt meestal met verwijzing naar het sociaal onvaardige, of anderszins onaangepaste gedrag van de leerling in kwestie. Hij of zij zou het toch ook wel over zichzelf hebben afgeroepen en daar zou de gepeste leerling toch eerst zelf iets aan moeten doen. Dit is een opvatting die fnuikend is voor een effectieve aanpak van pesten.

De stellingname van de school - in de persoon van de afdelingsleider - moet daarom te allen tijde zijn dat er nooit en te nimmer een reden kan bestaan om iemand systematisch te vernederen. De mentor die deze duidelijke positie wil innemen, loopt het risico het contact met een aantal leerlingen te verliezen. Bovendien is de mentor niet bevoegd om - als de situatie daarom vraagt - fikse sancties uit te delen aan de pesters. Daarom is het voor de mentor bijna altijd een haast onmogelijke opgave om in zijn of haar eentje snel en doeltreffend in te grijpen bij pestgedrag van enige omvang.

1. De afdelingsleider van de pester is verantwoordelijk voor de aanpak van pesten. Hij werkt samen met de vertrouwenspersonen. Hij is degene die vanuit de kernwaarden van de school stelling neemt tegen pesten: er is *nóóit* een geldige reden of excuus voor.
2. Iedereen die pesten constateert, in de eerste plaats de mentoren/coach maar ook docenten en o.o.p.'ers, afdelingsleiders en teamleiders, neemt contact op met één van de vertrouwenspersonen met het verzoek of die een gesprek wil voeren met de gepeste leerling.
3. De vertrouwenspersoon stelt de verantwoordelijke afdelingsleider direct na dit gesprek op de hoogte van de ernst, de exacte feiten van het gebeuren en van de namen van de pesters. Hij maakt met de gepeste leerling een aantal afspraken om zodoende in de loop van de weken en maanden die volgen, telkens te kunnen nagaan of de maatregelen van de afdelingsleider effect hebben.
4. De verantwoordelijke afdelingsleider informeert de mentor/coach met het verzoek goed te blijven waarnemen en met alle partijen in contact te blijven, maar zich niet actief met het pestprobleem in zijn klas bezig te houden. De afdelingsleider doet niet aan waarheidsvinding, want vertrouwt op de kwaliteit van het gesprek dat de vertrouwenspersoon met de gepeste leerling heeft gevoerd.
5. De afdelingsleider gaat over tot de standaard aanpak van de pester. Hij voert een sanctionerend gesprek dat de bewustwording van de pester over wat hij heeft gedaan, bevordert.

Als de vertrouwenspersoon - na een vervolgesprek met de gepeste leerling - dezelfde pester wéér noemt, dan zet de afdelingsleider de volgende stappen éénmalig:

- 1. Hij maakt een afspraak met de andere vertrouwenspersoon (die dus niet de gepeste ondersteunt) om met de pester een gesprek te voeren over de achtergronden van zijn gedrag, d.w.z. deze gaat samen met de pester na wat er eventueel met deze leerling op sociaal- emotioneel gebied aan de hand kan zijn.*
- 2. De ouders worden uitgenodigd voor een gesprek op school met de afdelingsleider en de vertrouwenspersoon.*
- 3. De pester wordt geschorst.*
- 4. De pester wordt verwijderd.*

Bijlagen

Bijlage I

Leidraad voor een gesprek met de gepeste leerling

Feiten

- Klopt het dat je gepest wordt? (h)erkenning van het probleem
- Door wie word je gepest? (doorvragen: zijn er nog anderen?)
- Waar word je gepest? (doorvragen: zijn er nog meer plekken?)
- Hoe vaak word je gepest?
- Hoe lang speelt het pesten al?
- Weten je ouders of andere personen dat je gepest wordt?
- Wat heb je zelf tot nu toe aan het pesten proberen te doen?
- Zijn er jongeren die jou weleens proberen te helpen?
- Wat wil je dat er nu gebeurt; wat wil je bereiken?

Gepeste jongeren lopen vaak rond met het gevoel dat er iets mis is met ze. Daardoor hebben ze moeite om voor zichzelf op te komen. Ergens is er iets in zichzelf dat de pester gelijk geeft. Besteed hier aandacht aan.

Bijlage II

Leidraad voor een gesprek met een leerling die pest

Het doel van dit gesprek is drieledig:

- de leerling confronteren met zijn/haar gedrag en de pijnlijke gevolgen hiervan
- Achterliggende oorzaken boven tafel proberen te krijgen
- Het schetsen van de stappen die volgen wanneer het pestgedrag niet stopt

Confronteren

Confronteren en kritiek geven is niet hetzelfde. Confronteren is

- probleemgericht en richt zich op gedrag dat waar te nemen is. Zodra je gedrag gaat interpreteren, wordt het persoonsgericht. Bijvoorbeeld: je hebt cola in de tas van Piet laten lopen. Dat doe je zeker, omdat je graag de lolligste bent! Zodra je gaat interpreteren, reageer je een gevoel van frustratie op die ander af en confronteer je niet meer, maar kritiseer je.
- relatiegericht. Je bent heel duidelijk op de inhoud, in wat je wil en niet wil, maar met behoud van de relatie. Bijvoorbeeld: ik vind dat je heel erg gemeen doet tegen haar en ik wil dat je daarmee ophoudt. **Zeg nooit: Je bent heel gemeen.** Je wil duidelijk verder met de jongere. Kritiek op de persoon voelt als een beschuldiging/afwijzing. Eigenlijk zeg je daarmee dat de pester een waardeloos mens is.
- specifiek blijven. Je benoemt de situatie waar het over gaat en vermijdt woorden als altijd, vaak en meestal. Kritiek wordt vaak algemeen.
- veranderingsgericht. Je stelt zaken vast en gaat vervolgens inventariseren hoe het anders kan.

Achterliggende oorzaken

Nadat het probleem benoemd is, richt jij je op het waarom? Hoe komt het dat je dit gedrag vertoont? Wat levert het jou op? Wat reageer je af op die ander? Etc.

Maak duidelijk dat er een tekort aan empathisch vermogen zichtbaar wordt in dit gedrag. Wat ga je daaraan doen?

Biedt zo nodig extra hulp aan.

Het pestgedrag moet stoppen

Wees duidelijk over de stappen die volgen, wanneer het pestgedrag niet stopt (zie aanpak na een melding van pesten in hoofdstuk 4).

